8 maart 2026
Owe Boersma
Serie: 40-dagentijd; Blasfemie
Thema: **Ik ben de goede herder**

Openingstekst: Psalm 23, De Heer is mijn herder, NBV21
Een psalm van David.
De HEER is mijn herder,
het ontbreekt mij aan niets.
2Hij laat mij rusten in groene weiden
en voert mij naar vredig water,
3Hij geeft mij nieuwe kracht
en leidt mij langs veilige paden
tot eer van zijn naam.
4Al gaat mijn weg
door een donker dal,
ik vrees geen gevaar,
want U bent bij mij,
uw stok en uw staf,
zij geven mij moed.
5U nodigt mij aan tafel
voor het oog van de vijand,
U zalft mijn hoofd met olie,
mijn beker vloeit over.
6Geluk en genade volgen mij
alle dagen van mijn leven,
ik verblijf in het huis van de HEER
tot in lengte van dagen

Lezing: Johannes 10
Werkelijk, Ik verzeker u, wie de schaapskooi niet binnengaat door de deur maar ergens anders naar binnen klimt, is een dief of een rover. Wie door de deur naar binnen gaat, is de herder van de schapen. Voor hem doet de bewaker open. De schapen luisteren naar zijn stem, hij roept zijn eigen schapen bij hun naam en leidt ze naar buiten. Wanneer hij al zijn schapen naar buiten gebracht heeft, loopt hij voor ze uit en de schapen volgen hem omdat ze zijn stem kennen. Iemand anders volgen ze niet, ze lopen juist van hem weg omdat ze de stem van een vreemde niet kennen.'
Jezus vertelde hun deze gelijkenis, maar ze begrepen niet wat Hij bedoelde. Daarom vervolgde Hij: 'Werkelijk, Ik verzeker u, Ik ben de deur voor de schapen. Zij die vóór Mij kwamen waren allemaal dieven en rovers, maar naar hen hebben de schapen niet geluisterd. Ik ben de deur: wanneer iemand door Mij binnenkomt zal hij gered worden; hij zal in en uit lopen, en hij zal weidegrond vinden. Een dief komt alleen om te roven, te slachten en te vernietigen, maar Ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid.
Ik ben de goede herder. Een goede herder is bereid zijn leven te geven voor de schapen. Een ingehuurde knecht, iemand die geen herder is en niet de eigenaar van de schapen, laat de schapen in de steek en slaat op de vlucht zodra hij een wolf ziet aankomen. De wolf valt de kudde aan en jaagt de schapen uiteen; de man is maar ingehuurd en de schapen kunnen hem niets schelen. Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen Mij, zoals de Vader

Mij kent en Ik de Vader ken. Ik geef mijn leven voor de schapen. Maar Ik heb ook nog andere schapen, die niet uit deze schaapskooi komen. Ook die moet Ik hoeden, ook zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder. De Vader heeft Mij lief omdat Ik mijn leven geef, om het ook weer terug te nemen. Niemand neemt mijn leven, Ik geef het zelf. Ik heb de macht om het te geven en om het weer terug te nemen – dat is de opdracht die Ik van mijn Vader heb gekregen.'
Opnieuw ontstond er verdeeldheid onder de Joden om wat Hij zei. Veel mensen zeiden: 'Hij is bezeten, Hij is gek. Waarom luisteren jullie nog naar Hem?' Maar anderen zeiden: 'Dit zijn niet de woorden van iemand die bezeten is. Een demon kan de ogen van blinden toch niet openen?'

Overweging
Lieve mensen hier bijeen in de Hooglandse Kerk, en u aan het beeldscherm.
De goede herder is het thema vandaag. In de serie blasfemie. Het is een beeld met veel positieve associaties. Een beeld dat opkomt uit de agrarisch-pastor cultuur van het Palestina van duizenden jaren geleden. Maar een beeld dat nog steeds aanspreekt en gebruikt wordt.

Mij ergert de beeldtaal die ons tegemoet komt als we zoeken naar "verbeeldingen" van het thema herder, en speciaal "goede herder". Ik vond vooral plaatjes van een aardige, witte, oudere man met baard, die behoorlijk dikke schapen om zich heen heeft. En ik kon op internet niet de foto terugvinden van de Palestijnse herder in de Jordaanvallei, die eruitziet alsof hij zojuist uit de tijd van Jezus is gestapt. De ontmoeting met Palestijnse herders, die beschermd moeten worden tegen agressieve Israëlische kolonisten, heeft mij stevig aan het denken gezet.

Met zo'n ervaring ga je met meer opmerkzaamheid het beeld in de Schriften zien. Het valt dan des temeer op, dat het beeld van de herder gelaagd, en diepergaand, en controversieel.
in psalm 23 staat bijvoorbeeld een passage over "vijanden". Ik heb nog geen overdenking over Psalm 23 gehoord die dit aanspreekt. Maar het is een achtergrond die je niet simpel kunt weglaten of wegpoetsen. David, die altijd met deze psalm in verbinding gebracht wordt, was niet alleen schaapherder voor de familie. Hij was ook jarenlang bendeleider, een "warlord", zoals we het tegenwoordig noemen. Levend van plundering en roof, profiterend van een falend centraal gezag, en gedwongen tot zo'n bestaan juist door het falen van het centrale gezag (koning Saul).

En als we het beeld van de "goede herder" verder zoeken in de Schriften, komt een profetische kritiek om de hoek. Leiders wordt de maat gemeten. Er zijn goede herders, en slechte herders. "het zijn herders die voor zichzelf zorgen". De profeet is messcherp en concreet bij zijn kritiek. We hebben er hier geen tijd voor, maar lees het toch eens na (Ezechiël 34).
Ook in onze lezing uit Johannes spreekt Jezus **over leiderschap.** Als hij het woord "goede herder" in de mond neemt, moeten zijn hoorders natuurlijk denken aan de profeet Ezechiël. Goede Leiders beschermen het volk. Schapen kennen de stem van de herder. Ze vertrouwen hem.

Jezus vult het beeld verder in. Hij noemt slechte herders "dieven en rovers". En dat is een beladen woord in zijn tijd. Hij spreekt van "Rovers" (zie Flavius Josephus). En – net als bij de herder, wil ik er opnieuw voor pleiten om de romantiek weg te laten uit dit beeld. Ik moet direct zelf denken aan "Sonja de roversdochter", of aan Robin Hood, die steelt van de rijken en geeft aan de armen. "Harmlos", noem je zo'n gedachte in het Duits. Je haalt het kwaad-doen eruit, je maakt het onschuldiger dan het is. Rovers, in de zin van gewapende bandieten, waarover Jezus spreekt, krijgen de kans waar een centraal gezag zwak is of ontbreekt. Waar dan vooral Jongeren geen perspectief meer hebben, trekken ze zich terug. In de woestijn of in de jungle. Ze overleven door gewapend banditisme, soms ook gericht tegen het centraal gezag, maar helaas nog vaker tegen de eigen bevolking. Ze plunderen dorpen. Verkrachten vrouwen. Doden de mannen. In West-

Kameroen vindt dit momenteel plaats. Jonge bandieten ontvoeren mensen, en vragen dan losgeld. Als dat niet komt, doden ze de gijzelaar.

Dit is het soort van rovers die in Johannes worden bedoeld. Kijk ook maar eens hoe simpel Jezus dit soort van “rovers” als bekend invlecht in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. En het kale, onherbergzame bergland ten oosten van Jeruzalem leent zich voortreffelijk voor dit soort acties.

Jezus zet dus scherp goede tegenover slechte leiders. Maar nu spitst hij het ook nog eens persoonlijk toe: “**Ik** ben de goede herder”. En dan barst woede uit. Want wie is de “goede herder”? In psalm 23: de Eeuwige. In Ezechiël: Wie is deze, die zichzelf als God maakt? Hier is de blasfemie. Deze herder weigert zich aan te passen aan de verwachting, maar vooral aan de frustratie, de woede, de pijn, de wraakzucht van de mensen.

Een aantal kenmerken werden al in het begin van de tekst gezegd. De schapen kennen de stem van de herder, en ze luisteren naar hem. De goede herder staat in voor de schapen, en vlucht niet weg, als er gevaar dreigt. “Ik geef mijn leven voor de schapen”.
Hier meet Jezus zichzelf de autoriteit aan die eigenlijk bij de Eeuwige zelf hoort. En ten tweede: hij vormt het ingrijpen van God in Ezechiël (ik zal ze, die herders!) om. Het wordt niet een wrekende gerechtigheid. Een rechtzetten van onrecht. Een wraak op leiders die tekortschieten.
Jezus Messias vult het beeld van zichzelf als herder tot één van solidariteit. Van medelijden, compassie. (Mattheus 9:35-37). Een toewijding, die hem het leven kost,
Deze herder verdedigt mensen zonder te moorden, die beschermt en niet wegloopt, die zelf lijden ondergaat zonder de daders te vervloeken. Kortom, kijk maar hoe het afloopt. We zijn op weg in de lijdenstijd. Het zal dan gaan om een soort leiderschap, dat we nog altijd niet ten volle begrijpen.

De Messias is geen overwinnaar, geen bevelhebber. Hij is een herder. Geïnspireerd door het visioen van de knecht van de Heer in Jesaja gaat hij een weg van dienen, niet van heersen.
En dat is – hier gaan ook wij erin mee- blasfemie in de oren van wie een sterke leider wil. Blasfemie in de oren van hen die “het vaderland verdedigen” opnieuw opleggen als hoogste wet. Een blasfemie die in de kerk van St. Joris de overwinnaar in Moskou klonk bij het Orthodoxe Kerstfeest op 6 januari, toen de Russische President het sterven van Russische soldaten in de oorlog met Oekraïne vergeleek met de missie van Jezus, die stierf voor alle mensen.

Een blasfemie die ook ons mee dreigt te sleuren in de toenemende angst voor een mogelijke aanval op ons land, die steeds meer als een mogelijkheid besproken en becommentarieerd wordt. Er is geen groter verschil dan tussen Jezus en president Poetin: “ik leg mijn leven neer voor mijn schapen”, zegt Messias Jezus. Jullie leggen je leven neer voor het vaderland, zegt Poetin tegen de jeugd van Rusland.
Jezus zegt: ik ben gekomen, zodat zij leven hebben in volheid. Zoals de Torah de “weg naar het leven” is, een keuze voor het leven.
Zo is de opdracht van Poetin: Jullie moeten je leven neerleggen voor het vaderland.

Kunnen wij – in onze huidige tijd – opstaan en zeggen: wij hebben van Messias Jezus begrepen dat hij het leven dient, voor alle mensen. Ja, we weten van rovers en dieven, en dat is soms navigeren en niet altijd zeggen kunnen wat je denkt. Dat kan niet in een situatie van onderdrukking (in Rusland, in Syrië onder Assad, in Egypte onder Moebarak en nu Sisi). Maar die lijn van Jezus kunnen we vasthouden: geweld is nooit een oplossing. De ander verslaan en vernederen bereidt de weg voor nieuw en meer geweld, voor meer haat.

En zo ben ik daar terechtgekomen waar ook Marcel Barnard ons twee weken geleden naar toe bracht. Met ook die vraag aan onszelf: waar staan wij? Het vaste beginpunt kan zijn: Hoe Jezus compassie had met mensen. En daarnaar handelde.

En een bede aan de Eeuwige: geef ons terug de ogen van een kind – dat wij zien wat is – en ons toevertrouwen – en het licht niet haten.

Slottekst: Johannes 10:10
Een dief komt alleen om te roven, te slachten en te vernietigen, maar Ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl